

HETI SZEMLE.

POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egy évre — — — — — 3 frt — kr.
Félévre — — — — — 1 frt 50 kr.
Negyedévre — — — — — — frt 75 kr.
Tanítóknak és kézműiparosoknak egy évre 2 frt.

Felelős szerkesztő:

Dr. BUZA SÁNDOR.

A lap kiadója:

A „PÁZMÁNY-SAJTÓ.”

A szerkesztőséget és kiadóhivatalt illető összes küldemények, pénzek, hirdetések, stb. a „Pázmány-sajtó” címére küldendők. (Deák-tér 29. sz.)
Hirdetések jutányos árban vétetnek fel.

A lap megjelenik minden szerdán.

A politizáló municipiumok.

Hazánk legujabb történetében tagadhatatlanul figyelemkeltő az actualis politika téren a municipiumoknak, — vármegyéknek — szereplése.

Eddig ritkán tapasztaltunk hasonló felbuzdulást e téren.

A vármegyék kormányoztak, jól, rosszul, többnyire botrányosan rosszul, de nem arrogáltak maguknak a dicsőséget, hogy az ország politikai fontos ügyeire is befolyjanak.

Ha tették mégis, rendszerint a központból kiinduló vezényszóra tették. Érezték, nagyon okosan, hogy ők maguk, maguktól nincsenek hivatva országnak, kormánynak, politikai jelszavakat, irányt és programot adni.

Ezt a nagy hivatást pedig annál kevésbé érezhették e többnyire mélyebb tanulmány nélküli vidéki nagyságok, mert bőven tapasztalták eddig, hogy rájuk e szereplésükben édes keveset hederített a nemzet, a mely nagyon jól tudja és vallja, hogy ha már valóban reformálni kell valamit, a legelső sorban a vármegyék szorulnak nagyon a reformálásra.

És mit látunk nagy bámulatunkra? Ezek a reformálásra már régen megérett megyék akarják megreformálni a világot.

Valóban sohasem éreztük annyira a szatmári alispán által is magasztalt Montalembertünk mondásának nagy igazságát, mint most: „Oh világboldogító te, azt mondd, a

törvényeket kell reformálni; te nagy férfi, mikor fogod előbb tenmagadat reformálni?”

A komikumnak nem kis eleme rejlik tehát a vármegyék mai nagyképű politizálásában.

Különösen, ha meggondoljuk, hogy az alkotmánynak és közigazgatásnak Tisza Kálmán kormányzása alatt minden vonalon történt corrupálása óta, kikből és miből áll ez a vármegyei nagy hatalom.

Bárhogy álljon azonban a dolog, nekünk, kik az alkotmányt, szabadságot, hazafiságot nem csak ajkunkon hordozzuk, hanem mindezeket meg is valósítani akarjuk, számolnunk kell mindenesetre a ténnyel, hogy — ime — van eset reá, hogy egy eszközeiben nem válogatós kormány a nemzet nagy többsége által elítélt politikájának támogatására eszközül, sőt alapul használja ki a főispánok által szája-ize szerint eszmadia-politikát űző vármegyéket, melyeket csak nem régtől, mint túlélt régi institutiókat a lomtárba akart dobni.

Mit kell tennünk tehát, ha e ténnyel számolni kívánunk?

Azt, hogy politikai hivatás szerint is nagyon megválogassuk, kit küldjünk a nagykárolyi vármegyeházba.

Eddig alig voltunk tekintettel erre.

Nemzeti jövőnkre nézve igen aggodalmas resignációval nem is fektethettünk súlyt arra, hogy kit s minő elvekkkel küldünk a vármegyeházba.

Többnyire a szolgabíró jelöltjére, vagy

„A zöld borsó!” felel a herezeg s mosolyog; Pirul a hetyke ifju s már sérti a dolog:

„Lyon tanácsurával beszél ön így? „Nohát!”
„Hogyan hívják, barátom, nevezze meg magát!”

„Ugy hallom, itt bolond is barátjának nevez, Mig Páris úgy mutat rám: nagy Conti hercege ez!”

Tóth József.

A nyolczadik gyermek.

(Folyt. és vége.)

A kis Szaniszló gyorsan tanult. Maga Giró István sem hitte, hogy az idő ily gyors szárnyakon repül tova. Midőn Szaniszló elérte a tizedik évét, s a negyedik elemi osztályról letette a vizsgákat, szülei elhatározták, hogy bármily keservesen, de mégis taníttatni fogják a kis Szaniszlót.

Be is vitték őt a közeli városba, hol bevették a tápintézetbe, s itt kitartó buzgalommal tanult. Sohasem nyilvánult benne pajkosság. Nem is kellett megfeddeni soha, s azért mindenki nagyon szerette őt.

S midőn az iskolai év elmúltával az oly nagyon szeretett szülői házba visszatért,

arra adtuk, ime már fontos szavazatunkat, a kinek becses személyével jobban sympatizáltunk, tekintet nélkül politikai elveire. Tudtuk, hogy sarkaiból úgy sem fordíthatja ki a világot. De még csak a vármegyei közigazgatás ismert mizeriáit sem lesz képes megszüntetni magában és a vármegye gyűlésén.

A magyar híres alkotmányosságot jellemző s alapostól felforgató korteskedés és pressióról nem is szólnak.

És ime, egyszer csak arra ébred a nép, hogy Ábris zsidó is, a kit pedig a fentebbi szempontból kiindulólág keleti házard nagylelkűséggel a vármegyeházába küldött, egyszerre nagy politikussá válik s reformál politikát, egyházat, főrendiházat és Isten tudja mi mindent.

Még pedig egész komolyan — és épen ebben rejlik a komikum — mert ezen komoly államférfiai hivatásában megerősíti, biztatja őt a nagyhatalmu főispán, a még nagyobb hatalmu kormány.

Arról, hogy egy ügyes körjegyző ezerágu manipulációival, ha akarja, és a szolgabíró akarja, bármikor bevalaszthatja magát a vármegyeházba, nem is tartjuk érdeemesnek szólni.

No ha ehhez még hozzá vesszük azt a körülményt, hogy állások, hivatalok betöltésénél talán sehol sincs annyira kifejtve a felekezeti féltékenység, mint a türelmet csak ajkukon hordó, de azt másokról tényleg is követelő protestantismusnál, a mely még a tu-

örömkönyeket sirt az anya s csak annyit mondott férjének: „Lásd megmondtam, hogy az Ur Istennek cselja van véle.” Szaniszlót az alkonyat a szünidők alatt mindig a mezőn találta s atyjának segített dolga elvégzésében. Komoly modoráért nagyon szerették őt testvérei, s ha a szép estéken leültek a buja gyepre, oly szépen tudott nekik beszélni a jó Isten jóságáról. Minden oly ismerős volt itthon neki: a fák, az illatos virágok, a sutogó szellő, s a csattogó madárénekek. S ha a szünidő végeztével bucsut kellett vennie az oly annyira szeretett szülői háztól, szeméibe könyek gyűltek. Ilyenkor csak az vigasztalta, ha jövőjének magasztos hivatására gondolt. Tanult is szorgalmasan, kitartó erélylyel, fáradhatlan buzgósággal.

* * *

Végre megjött a várva várt nap. Szaniszló a szeminárium növendéke lett. Elérte szive legforóbb óhaját. Most is meglátogatta öreg szülőit, a mikor tehetné. S ha ilyenkor oda haza a hitről beszélt, arcza fellángolt s szive erősen dobogott. Mindenben angyali ifju-védszentjének példáját követé. Most már nem kesergett atyja jövőjén, s úgy tekinté őt, mint testvérje példányképét, kalauzólját. Az utóbbi időben nagyon beteges lett

TÁRCZA.

Conti hercege.

Nagy Conti hercege egykor Lyonba utazott, Nem tudta senki jöttét, nem várta senki ott.

Kiváncsi játszi kedvvel így ismeretlenül A hercege a tolongó tömeg közé vegyül.

De im egy ifju ember, kevély, pöfeszkedő, Megáll előtte hetykén s fitymálva Contit ő.

Miként a játszi villám, mely zivatart gyanit, Gunyos mosoly övezte a hercege ajkait.

„Barátom, mit beszélnek Párisban? kérd az ur,

„Francia nyelvvel!” így szól a hercege válaszul.

„Nem volt-e mostanában zaj, láрма ott kicsit?”

„De volt bizony — felelt ez — zörögtek a kocsik.”

Zavartan áll az ur, de kérd újra gőgösen:

„Hát mondja csak, barátom, mi ujság arra fenn?”

dományból, hazafiságból is maga számára követeli nem csak a superlativumot, hanem egyenesen a monopoliumot is, s bár kiváló férfiak közt számosan vannak — experto crede Ruperto — a kik még Istenben sem hisznek, de azért a protestantizmust tüzzel vassal tolják előre, — akkor valóban csak a vak nem látja, hogy a kath. egyházüldöző kormány (melyet a megyében a főispán képvisel) a kath. egyházüldöző protestantizmus és zsidóság szövetsége a mai vármegyei rendszer mellett a legtöbb vármegye közgyűlésén is az egyházpolitikában befejezett tény, többsége a legtöbb vármegyében az egyházpolitika terén, biztosítva van, — mi pedig katolikusok, a kiknek eszük ágában sem volt, hogy még a megyék gyűlésein is sérthetik legszentebb vallási meggyőződéseinket, itt hitünk méltósága, államalkotó nagy hivatásunk, s számbeli többségünkhöz mérten még csak képviselve sem vagyunk.

Nekünk tehát, Szatmárvármegye katolikusainak le kell számolnunk immár a tényekkel.

Kétszázsezeren vagyunk a 300 ezer megyei lakos közt.

És a minket politikailag is képviselni akaró vármegye vallásunk legszentebb elveit érintő kérdéseiben is ellenünk foglalt állást.

Ezt nem tűrhetjük tovább, ha csak egy kis hűség van hitünkhöz, s ha csak egy kis önértetünk van.

Számolva a körülményekkel, melyeket nem mi idéztünk fel, teljesíteniük kell hazafiúi és vallási kötelességeinket.

Ez pedig nem más, mint ezután az ellenünk politizáló vármegye gyűlésbe csak kipróbált hű katolikusokat küldjünk, és csak ilyen támogatassunk szavazatunkkal.

Ha a kormánynak tetszett a felekezeti harcokat a vármegyék gyűléstermébe helyezni, vegyük fel itt a harcot s mutassuk meg, hogy él bennünk a hithűség és van bennünk nagyobb hazafiság, mint a kormányban és érdektársaiban, a kik a nemzetnek sokkal életbevágóbb és sürgősebb orvoslást követelő bajait mellőzve, a nemzettől teljesen idegen kulturharcban találják bankrott politikájuk rehabilitálását.

Giró István. Érzé az 56 év sulyát vállain, s a sok gondot, mely nagyon ártott életerejének.

Azonban az utóbbi években nem végeztet annyi munkát mint ezelőtt, mivel ezalatt Bertalan megnőtt, erős testalkattal bíró ifjává, ki a dolog végét ugyancsak megfogta. Ő vezette az egész gazdaságot, ifjabb testvérével Péterrel. S ha össze ültek a szép nyári esteken, elhallgatták a csalóány énekét s az egyszerű vacsora elköltése után édes apjuk és anyjuk is részt vehetett csevegéseikben. Bertalan mindig a katonaságnál töltött időkről mesélt. Oly szívesen hallgatták mindnyájan beszédét, de legszívesebben hallgatták öcsesei, kik már alig várták, hogy ők is katonának lehessenek. Oly jól esett most maga között látni Girónak gyermekeit, és önkéntelen eszébe jutott Szaniszló is, valahányszor a honlevőkön körül tekintett.

Nem egyszer dicsérte őt testvérei előtt, és ezek úgy örvendtek, ha Szaniszlóról hallhattak valamit, hisz oly sok szépet beszélt nekik, midőn itthon volt. Alig várták, hogy ismét viszontlássák őt.

* * *

Giró István gyermekei mind, egyenkint szállingóztak el a háztól, hogy ők is békés

A hazafias kath. lelkesek és tanítókhoz intézzük szavunk. Hozzájuk, a kiknek nemes a lelkük, tiszta és ép az intelligenciájuk, s mocsoktalan a hazafiságuk.

Ad arma! Hitsorsosaim! Ne engedjük, hogy nevünkben, a kétszázsezer nevében kontárok, érdekhajhások intézzék sorsunk.

A jövőben csak jó katolikust, vagy a haza jólétével összeforrt jogos kath. érdekek védelmét ígérő férfiakat küldjete a vármegyeházba.

Zichy Nándor gróf a főrendiház reformjáról.

Zichy Nándor gróf legutóbbi nyilatkozata, melyet a főrendiház reformjáról a „M. Á.“ főszerkesztőjéhez intézett, képezi ma a legfontosabb politikai eseményt. Még a liberális lapok is elismerik annak jelentőségét. Közöljük azért e fontos politikai nyilatkozatot mi is egész terjedelmében.

Tisztelt barátom!

A M. Állam jul. hó 30-ki nyilatkozata voltaképp felmentette a főrendiházat érdeklő további taglalástól. Mégis elmondom nézetemet, mivel ami ma feleslegesnek látszik, holnap szükséges lehet.

Alig ért véget a municipiumok egyházpolitikai tüntetése, megindult a főrendiház ellen az agitáció. Ekkor jöttek össze a főispánok és a miniszterium elismerésében és biztatásában részesítették. — Szóval sem említettett, hogy az újabb mozgalom nem időszzerű. Szították tovább is a főispánok a mozgalmat, szónokoltak és szavaztattak. Végre jul. hó 12-én egy kommunikációs nyilatkozatban elmondja a Pol. Corr., hogy a kormánynak része sines a megyékben megindult főrendi reformmozgalomban, de emellett még megjegyzi, hogy az „irányadó politikai körök minden téren szívesen üdvözlik a reform eszmék fejlesztését“ és hogy „ez a reform csak később jöhet szóba“, amit úgy érthetni, hogy a főrendiház reformja a kormány programja szerint későbbre marad. Véleményem szerint ez a reform egyáltalában nem is szándékolatik. Különböző nagy fontosságú elhatározás csak prog-

családi otthont alapítsanak. Giró az ablak előtt állt és hallgatta a barátságosan szél sivitását. Ugy elnézi, a mint ez magával ragadja a hársak megsárgult leveleit, és nyilsebességgel ragadja tova. Mily üres is lett a ház. Elgondolja, hogy ezelőtt tíz évvel még viszhangzott az gyermekei csevegéseitől. Még akkor ő is fiatalabb volt; de most már beteges aggyastán lett, ki egyetlen örömét még most is gyermekeiben találja. Legszebb reményét látja teljesülni Szaniszlóban, kire oly sokszor haragudott, kin annyit busongott, most pedig élte büszkeségét képezi. Szaniszló már káplány saját falujában, és jó példával jár elő a faluban, ajtatosságával mintegy bámulatra ragadja embertársait. Segit, a hol csak tud, a betegen, az árváknak pedig igazi jótévedőjeként ragyog. Szeretik is őt hivei, és minden lépésére az ég áldását könyörgik.

Midőn a tél halotti lepellel borítja be a tájat, és kihalt az egész természet, Giró István szokatlan rosszul lett. Szaniszló ágya előtt állott, buzgón imátkozva. S miután feladta neki a végszentségeket, Giró István előhivatá gyermekeit és megáldotta őket, lelkükre kötve, hogy szöressék az Ur Istent ezután is, azután szeretett fia, Szaniszló kebelén lehelte ki lelkét. Gyermekei zokogva ál-

rammszerűleg és csak a korona beleegyezésével volt felvethető, mert az kényszerhelyzetet teremtene a koronára nézve.

Én egyáltalán nem hihetem, hogy találatnék kormány, mely a főrendiház újabb reformját akarja. Hiszen a főrendiház reformja — amint helyesen jegyeztetett meg — kevéssel ezelőtt már befejeztetett. Andrassy Gyula és Tisza Kálmán eminens közreműködésével történt ez és pedig történeti alapon, monarchikus szellemben, a változott viszonyoknak megfelelőleg. E kérdés további bolygatása institutióink stabilitásának és tekintélyének megingatásával járna. De még azt sem tudnám magammal elhitetni, hogy a kormány ilyessel a főrendeket megfélemlithetni vélje s a nemzettel ily játékot üzne. Csak mulasztásnak tartom tehát, hogy a kormány e kérdésben még eddig sem vallott határozottan színt.

Mivel azonban a főrendiház szervezete diskusszió tárgyává tétetett, teszek erre vonatkozólag egy-két megjegyzést.

A főrendiház újabb szervezetének alapvonásai ezek: Az örökös főrendiség gyakorlata cenzushoz köttetett; korlátolt számú életfogytiglani főrendek neveztetnek ki a korona által; az apostoli király által adományozott püspöki szavazatokhoz a felekezetek képviselői, a bíróságok és a közélet tekintélyei járulnak. A főrendiház ma is lényegileg a koronától nyeri mandátumát.

Minden változás, mely egy más alapra, o. egészben vagy részben választási alapra fektetné a főrendiházat, a korona jogkörét és befolyását apasztaná. Ha részben választanak a főrendiház tagjai a ház homogeneitása szenved; ha egészben, — megszűnik az az lenni, a mi és szenatussá lesz.

A szenátus alakításának különbözők a módjai, kinevezés és a választás.

A választott szenátus alakításának egyik módját nálunk némelyek a municipiumok képviseltetésében látják. Ezt a municipiumoknak különben is napirenden levő újabb szervezésének kellene megelőznie. A municipiumoknak azonban, hogy rendeltetésöknek különben megfelelhessenek, nem politikai, hanem érdekképviselői alapon kell szervezteniök. Képviselőknak pedig a főrendiház-

ták körül. Érezték, hogy e halott igazi apa volt, ki nem kimélte magát a fáradságtól, a gondtól és sok küzdelemtől, csak hogy méltó gyermekeket nevelhessen az egyháznak és hazának. A gyermekek vigasztalták anyjukat, hisz jó gyermekek voltak ők, milyekkel rtkán áld meg az ég egy-egy családot.

Habár nagy fájdalmat is okozott a jó Girónának férje halála, Istenbe vetett bizalommal folytatta, minden zugolódás nélkül továbbra is a Gondviselés által számára kijelölt utat. S midőn megelégette az ég itt töltött vándoréletét, s magához szólítá őt, tiszta lelke fölül emelkedve a föld hitvány göröngyén, az égben elnyerte legszebb jutalmát, az örökké tartó, hervadhatlan babért.

* * *

Szaniszló pedig, az árvák, özvegyek és szegények gyámola, talán örökre „Isten hozadékot“ mondott szeretett testvéreinek, szülei sirhalmának, mosolygó egü szülőföldjének. Istennek szentelve egész életét, elment a szerencsétlen néger testvéreinkhez, hogy tanítsa azokat is a hit, vallás ismeretére, a jó Isten és felebarátaink szeretetére. Méltó utódja lett ő szt. Szaniszlónak, és büszkesége a katolikus anyaszentegyháznak. Méltó

ban csak úgy van értelme, ha politikai egyéniséggel bírnak: a mi meglehetett a privilegiált nemzet korában, de ma nem volna sem elégséges, sem előrelátó nemzeti politika.

Másik módja a szenátus választásának a képviselőház mandátumától különböző alapon történnék. Ennek alapeszméje az, hogy a szenátus más helyzetben levén, más szempontból ítélje meg a kérdéseket, efemer áramlatoknak ellentálljon, a képviselőház elhatározásának esetleg gátot vessen: tehát épen az, a minek feltevése a főrendiház elleni agitáció oka.

Megengedem, hogy ily szenátus köztársasági szervezetben indokolható: monarchikus államban azonban a parlamenti hatalom ezen kiegyenlítése másképp eszközöltetik, és éppen azért azzal, hogy a köztársaságokban van választott szenátus, még nincs bebizonyítva, hogy Magyarországnak is választott szenátusra van szüksége.

Az különben semmiképp sem nevelné a képviselőház nyomatékát, hanem azt megosztaná.

Zichy Sándor gr.

Pusztá-Hidvég, 1893. július 24-én.

A szatmári birtoktest főhelye, Pusztá-Hidvég f. év július 23-án egy emlékezetes s a maga nemében páratlan szép ünnepélynek s egyuttal népünnepélynek volt igen kedves színhelye. Az itt időző mélt. Meszlényi Gyula szatmári püspök ur Hevesmezei birtokainak ezen központján, nyaralási ezélokra átalakított uradalmi főépületében időzve, a bevégzett aratás után ide gyűjtötte július 23-án, vasárnap munkásait, velök együtt ünnepélyes hálát adandó Istennek a föld gyümölcseiben vett áldásokért.

Az említett uradalmi épület udvarkertjére néző tágas verandán virágokkal gazdagon ékített diszes oltár lett felállítva, hol a mélt. Püspök ur, dr. Keszler Ferencz kanonok és Szabó István püspöki szertartó segédkezése mellett Szentmisét mondott, melynél az uradalmi tisztikar élén nagys. Jankó Mihály kir. tanácsos, - jószág meghatalmazottal, ki gondos figyelemmel mindent előkészített, hogy Ő méltósága itt-tartózkodását minél kellemesebbé tegye, mintegy 300 munkás

tán tekinthetjük őt a hit bajnokának, mert egész életét az égnek áldozá, férfikorának munkásságát pedig felebarátainak szentelé.

Adja az ég, hogy számos évekig haladjon életének bár rögzös, de dicső és magaslatos hivatásán. S ha lelke elhagyja e szenvedéssel telt élet iskoláját, nyerje el a jól megérdemelt mennyei myrtus koszorút!

M. E.

Emléknyvbe.

Tündökljön élted ege
És a tejut legyen rajta:
A boldogság legmosolygóbb
Csillagiból úgy kirakva,

Hogy mint gyémánt fénykoszoru
Körözzön az mindig téged:
A fényével beragyogva
Szivedbe az üdvösséget!

Finstall Károly.

(arató), valamint az összes uradalmi eselőség jelen volt.

A jobbára sarudi és tárkányi katolikus lakosokból álló férfi és női munkás sereg lélekemelő buzgó éneklése mellett végezte a munkaadó Főpásztor a szent szertartást.

Megható volt, midőn a Szentmise utáni imákhöz kapcsoltan a mélt. Püspök ur fenhangan a királyért és hazáért imádkozván erre mintegy viszhangul a jó nép énekimája hangzott fel, melylyel szebbnél szebb versszakaszokban áldást könyörögtek le a jó királyra. A magyar ősi hit és a Fejedelem iránti hűség szép dallamu éneke következőleg hangzott:

Tartsd meg Isten a királyt,
Néped hozzád így kiált,
Távoztass el tőle minden
Testi s lelki kárt.

Áraszd rá kegyelmedet,
Hogy te szent törvényedet,
Teljesítve kormányozza
E hív nemzetet.

Dicsőséggel áld meg őt,
Hogy járjon színed előtt;
S igaz ügyed védelmére
Adj mindig erőt.

Az ének után szívet lelkét megindító beszédben buzdította munkásait a Főpásztor, hogy hitökhöz buzgón ragaszkodva a becsületes munkában kitertők, Istenhez — kitől minden áldás jó — hivek maradva gyermekeiket az Ur félelmében neveljék. Nem egy könyvet láttunk leperegni a napbarnította arczokon a szívhez szóló magasztos beszéd alatt az ájtatos hallgatók szemeiből. — Ezután a dusan kifejtett buzakalászból font, nemzeti színű szalagokkal díszített koszoru megáldása következett.

A szent szertartás után a szorgalmasak részére gazdag ajándékokat osztott ki a munkaadó Főpásztor fényes koronákban, olvasókban, érmek- és feszületekben, szent képecskében. Jutalom vagy emlék nélkül senki sem távozott.

Erre az ünnepi díszben öltözött munkásereg egy közeli ákáczos erdő árnyékába vonult a czéljára kijelölt mulató helyre, hol ételben és italban gazdag lakoma után élénk czigányzene mellett ifja öregje tánczra kerekedett.

A kíséretével megjelent Főpásztort egy értelmes munkavezér szép, őszinte magyar szívből fakadt beszéddel üdvözölte, azután tovább folyt a táncz; vigan csattogott a sarkantyú, s a majd lassan lejtő, majd forgó hévvel tomboló csárdás véget nem érni látszott; a jó kedvtől kigyuladt arczjáték és ajkak vig kitörései hirdették, mily boldogok ők a nagy munka utáni pihenőben, még inkább a fárasztó táncz pihenőjében.

Soká szemlélte a Főpásztor az ártatlanul vigadókat, kiknek ily jó, ily elfelejtetlenül szép napot szerzett s körülbelől elgondolhatta magában: mennyire nemesebb és meghatóbb a vallásos nép öröme az elzülöttek, a hitetlenek tompa, mámoros tombolásánál. Mig s a hol ilyen néppel lesz dolgunk, ott sztárjktól nem kell tartani. Becsületetes munkájáért bő mértékű bért veszen a munkás, dicsőíti a jó Istent s áldja munkaadóját.

A pihenő órákban egy, Egerből az épületek felvételére ide hívott fényképész egyuttal alkalmat nyert a népünnepi gyülekezetet lefényképezni, melynek ünnepsége eként külsőleg is megörökítve lesz. De eltörölhetlen maradand lelkünkben e szép látvány emléke, melyet eredetiségénél s magasztosságánál fogva feledni nem könnyen fogunk.

Hidvégi.

Gyermekóvoda és tudományegyetem.

II.

A m. kir. Cultusminister indítványára az új egyetemi építkezések tervezése czéljából alakult szakbizottság véleményadása folytán, az egyetemi tanács egy emlékiratot szerkesztett, melyen azon ohajtást fejezi ki, hogy a kormány az országnak főtanintézete méltó elhelyezéséről valahára már gondoskodjék!

E czélra egy legalább 100 holdnyi terület kijelölése, a fővárosban vagy azon kívül, hozatik javaslatba, melyen az összes egyetemi épületek (a tudomány- és műegyetem) összpontosítva volnának felépítendőek.

Ezen tervezet kiviteléhez megkívántató építési költségek körülbelül 15—20 millió forintba kerülnének. Miután a tervezett építkezések csak több év folytán vihetők ki: az építési költségek is csak évi részletekben volnának folyókká teendőek.

Ezen terv kiviteléig az egyetemi tanács a fenálló régi egyetemi épület teljes kiépítését elodázhatatlannak tartja. *)

Ámbár a tervezett nagyszerű egyetemi építkezéseknek minden tanügyi barát csak örvendeni fog: még sem titkolhatjuk el hibáztatásunkat azon tulságos és költséges luxus ellen, melyet az utolsó években az állam, kivált a fővárosban felépített tanintézeteknél juttatott érvényre, és pedig oly szembetünőleg, hogy a megfontoló kritika ezen luxus ellen ismételt felszólalt, sőt a szemrehányások sem hiányoztak!

Miféle czélt akarunk elérni ezen építészeti küldisztményekkel tulterhelt ugynevezett monumentális épületekkel? Talán azt akarjuk megmutatni, miképp mi is a műépítészet valamennyi stylusait: a goth-tól kezdve a rococo-ig ösmerjük, és hogy kiviteléhez van pénzünk? vagy pedig a nézőket akarjuk tüntetőleg figyelmeztetni: ime, ily monumentális palotákban ápoltatik és terjesztetik nálunk a tudomány! — mig a gyermekóvoda, ezen valódi gyámtelep, melyen a zsenge gyermeki szívbe hintett jónak és szépnek magva, későbbi korában hervadhatlan virággá fejlődik: az ország számtalan vidékein alig egy nyomorék hajlékra talál!

Ott áll még a régi, őskoránál fogva már elszürkült egyetemi épület, melynek első emeletén a jogi- másodikán a bölcséleti- és egy mellékszárnán a theologiai kar voltak elhelyezve; mig az orvosi kar és a klinika egy félreeső csendes utczában találta otthonát.

Már rég nyugosznak a föld alatt azon nagyérdemű és tudós férfiak, kik e szerény hajlékokban a tudományt művelték és tudományoszomjas hallgatóikat oly kincsek birtokába juttatták, melyek az enyészettől nem tartanak! E hallgatók közül — a még élők már mind ősz, vagy agg férfiak — nem egy vált a hazának díszére; és a sokszor emlegetett külföld nem egy előtt rötta le az elismerésnek adóját!

Ott áll még ma is ama régi egyetemi épület mint egy intő jelző arra utalván, miképp a tudományok egyeteme a szerény hajlékban is virágozott és tündöklött!

Minden félreértés mellőzésére kijelentjük azon véleményünket, hogy az iskolaépületek, legyenek azok gyermekóvodák, elemi, közép- vagy főtanintézetek, első sorban a közoktatás és közegészség igényeinek

*) Az említett memorandumra a Cultusminister oda nyilatkozott, hogy a 10 millió forinttal előirányzott és már építésben levő parlamenti palota befejezése előtt, az új egyetemi építkezésekre gondolni sem lehet!

ugy a tanhelyiségek tértagsága, mint belső felszerelésük tekintetében teljesen megfeleljenek. Legyenek a tanintézetek a megkívántató tanszerekkel, gyűjteményekkel, könyvtárral, szóval a paedagogiai gyakorlat által hasznosnak és célszerűnek talált minden segédeszközzel, melyek a tantárgyak könnyebb felfogását és elsajátítását előmozdítják, kellően ellátva.

E mellett az iskolaépületek küldiszének is maradjon helye, anélkül, hogy túlzott fényűzésre és pazarlásra fajulna.

A tanintézetek fent jelzett észszerű tervezése és takarékos, de nem fukar felépítése és berendezése mellett, ama nem kevésbé fontos cél: a gyermekmenhelyek minél nagyobb számban való életbeléptetése is elérhető legyen; és ekkor az egyetemi építkezésekre szánt, és milliomokra rugó építési költségegekből a gyermekmenhelyek fellállítására és berendezésére is jelentékeny összeg fog rendelkezésére maradni.

Valamint ama kitűnő tudós, ki fejedelmétől az öntudatnak, és az igazságnak szabad utat kért: ugy mi is az államtól és a kormánytól a gyermekóvás ügyének erélyesebb felkarolását és kitelhető anyagi segélyeztetését kérjük és elvárjuk!

Hilaris.

Levél Amerikából.

— Saját tudósítónktól. —

É.-Amerika Ithaca június 11.

Ha az ó-hazából, különösen Magyarországból Amerikába vet a sors valakit, a sok mindenféle csodálni valókon kívül, mit e ropant ut alatt lát az ember, több idegen országban átjövve — nem említem a tengert, mely oly szép, mint borzasztó a maga fenégségében, és eltekintve még az itteni szokásokat, — önkénytelenül is csodálkozni kell Amerika magasra fejlődött gyáriparán az embernek, főképen nekünk, kik nem vagyunk hozzászokva a gyárak örökös zakatolásához, a kormos és füstös levegőhöz.

Bármely városban forduljon meg az ember, sehol sem tud egy kisebb városkát sem találni, hol egy-két kisebbszerű gyár ne volna; ha egy nagyobb városhoz közeledik, már messziről szeméi elé tárulnak az utasnak a gyárnak magas, karsu és füstölő kéményei, hirdelve mindenkinek a lankadatlan szorgalmu nép megszűnni nem akaró tevékenységét, s a gyárak egymással való versengéseit. Ki valaha nem volt egy nagyobb szerű gyárban, annak fogalma sincs azok fontosságáról és nem is volt még oly nagy szerű hatás alatt, mely annak szemléletére az embert eltölti.

Egyikből kimegy az ember, bemehet a másikba, egyik csodálatból alig ósudik föl, már a másikba esik: valóban bámulandó a kifejlődött műtudomány és gyáripar!

Ki tudná azt elszámolni, hogy hányféle gyár van az Egyesült-Államokban és hány? arra egy statisztikai hivatal kellene, mely azt összeállítsa; röviden csak annyit említek általánosságban, — hogy a vasgyárak vannak a kifejlődés legnagyobb fokán. Ezekhez számítom, melyek csak a nyers vas előállítását eszközlik, mit más gyárakban dolgoznak föl, az aczél-gyárakat, drót, csatt, kés, olló, vaseső, gép, szerszám, sin, takarékkonyha és konyha-eszköz öntvénygyárakat stb.

Egy-egy ily gyárban azért nemcsak egyféle munka folyik, hanem sokféle, csak hogy

a főbb és legfőbb készítmény után nyeri az csak az elnevezést.

Hogy ezen vasgyárak mily nagy mennyiségű anyagot dolgoznak föl évenként, azt meghatározni nem lehet, még kevésbé azon értéket, melyet az képvisel; mert teljes lehetetlenség azt kiszámítani, hogy a beláthatatlan gyártelepen levő anyagból mennyi dolgozódik föl, s mennyi a készlet, azt úgy hozzávetőleg tudják csak a tulajdonosok is, kik évenként csak a bevétel és kiadás mérlegét nézik, de hogy mennyi a készlet, azt korántsem tudják biztosan.

Hogy mily mesés összeg kell egy ily nagyobb szerű gyár befektetésébe, azt talán mondanom sem kell. Egy példát hozok föl: South Betlehemben van egy vasgyár, hol 15.000 ember dolgozik 24 óra lefolyás alatt váltakozva; minden második szombaton van fizetése a munkásoknak és kezelő s felügyelő személyzetnek, — egy ilyen fizetési napon 640,000 dollárt fizetnek ki — azaz 1. 600.000 oszt. ért. forintot. Pénze mindenkinek már el van készítve egy borítékban leragasztva, oda megy az illető a pénztár ablakához, felmutatja a munkafelügyelőjétől kapott sárga réz numeróját s egy pillanat alatt kezeihez kapja a fölmutatott rézlemezrel egyező számú kouvettet s tova megy szó nélkül: benne van kiérdemelt keresete. Évenként tehát 26 fizetési napon 41.600.000 o. é. frtot fizetnek ki; ez csak mint említém, a munkásokat, felügyelő és kezelő személyzetet illeti, de hol van még az anyag és a gyár főtartási költsége? Képzelteti tehát mindenki magának, mily befektetést igényelhet egy Pilsburgi vagy Hamesteadi vasgyár, hol 28—32 ezer ember dolgozik finomabb munkát finomabb anyagból.

A lap terjedelmét tekintve, kénytelen vagyok sok minden említésre méltót mellőzve keveset foglalkozni egyik másik gyár leírásával, de említés nélkül nem hagyhatom a gép- és szerszámgyárakat; az itteni gépgyárakban készülnek a világ legnagyobb gépei, és az itteni gyárakban a világ legjobb szerzámái.

Az Egyesült-Államok fölülmulják a világ bármely államait. Angolországot sem véve ki a szerszám készítésben. Jó vasat, aczél és kitűnő fát (mint pl. a hickory) használ a szerszámhoz. Az amerikai kézi szerszám könnyebb, kézhez illőbb, mint bármely más országbeli. Elhagyta az amerikai a hagyományos régi munkákra való készítést — s könnyen kezelhető és tartós eszközöket állít elő, hogy a munkában gyorsan legyen használható. Furó, kalapács, véső, élesítő, reszelő, fejsze, fűrész, gyalu, csavar és szeg stb. minden inkább kézhez illő, mint az európai. Itt a legtöbb gép és szerszám-eszköz, jó minőségű vasból vagy aczélból öntetik, míg Európában többnyire kovácsoltatik. A föld munkákra való szerszámok, ugy mint a többiek, első helyet foglalnak el, minden más államokéi felett, jó minőségük s kézhez illőségük és használhatóságuk miatt, — a vaslapátok, csákányok, ásók, kapák, geroblyék és villák páratlanok e világon. Az amerikai mindent elkövet, hogy jobbnál-jobb szerszámot állítson elő, mert nála a munkának gyors és igen rövid idő alatti bevégezése a fődolog, mivel az idővel takarékoskodik. Azért mondja, hogy; az idő pénz!

A munka igen egyszerűsítették — a meglepetésig, pl. a kőműves Európában a kalapácsot nem mellőzi, míg az itteni egészen mellőzi, ki téglával dolgozik, ki pedig faragatlan kőből rakja a falat, az is hasz-

nálja. Az a kőműves, ki téglával dolgozik, csakis a rakodó kanalat használja, mi oly aczélból van készítve, hogy az a téglát törésre alkalmas, Most, számba véve azt az időt, mit kőműveseink a kalapács elővéve-, keresése- és letevésére fordítanak naponként, — ugy találjuk, hogy a munkaidőből órákat rabolnak el!

Az amerikai kovács egymaga vasalja a lovakat, a gyönyörű és szelid-állatokat, de bezzeg nem úgy bánik vele, mint a mi mestereink!

Az európai munkás a szerszámot nem szerzi be, míg az amerikai igen. Sajátja az, s magának olyat vásárol, amely kezéhez a legalkalmasabb s legezészerűbb! Az európai gyárban vagy műhelyben a tulajdonostól kapja a munkás a szükséges eszközöket, melyekre szüksége van. Egyik gyárban, vagy műhelyben, más készülékű a szerszám, s miután kézzel-kézre marad, nincs kellően gondozva, pl. a gyalu életlen, a fűrész kicsorbulva, a furó eltörve, stb. így marad rendszeren az új munkásra s az mennyi időt veszít annak rendbehozásával?!

A saját szerszámát pedig minden munkás igyekszik rendben tartani, sőt kell is, hogy rendben tartsa, ha nem akar saját kárára időt pazarolni. Igaz, hogy pl. az asztalos munkásnak egész kis vagyona fekszik szerszámaiban, s hely változtatásnál a költözködéskor is költségbe veri magát, s még a tűz ellen is biztosítani kell, mert a gyáros csak a magáét biztosítja, mégis a munkásnak haszna van belőle, hogy az ő sajátja, s mint megszokott szereivel gyorsabban és könnyebben dolgozik.

Az amerikai mester magának szerszámot nem csinál, de senki semmit — avval az időt nem rabolja magától, vesz mindent készen, választ magának olyat, a mely kezéhez jobban illik, és amilyenre szüksége van. Ennek tulajdonitom az Egyesült-Államokban a gyáripar oly magasra fejlődését, mivel mindent gyárak állítanak elő a legkisebttől legnagyobbig, mert itt, ha csak kényszer nem állja útját valakinek — maga nem állít elő semmit, még egy csákányt sem, legyen az bármi más is, mire szüksége van, készen áll a boltokban rendelkezésére, és a mi fő, időt annyit nem veszít a bevásárlással, mint az előállításával s végre itt a nép már ahhoz hozzá is van szokva.

Novák János.

Népkönyha.

Tekintélyes emberek vetik fel az eszmét: vajjon városunkra nézve — a jelenlegi körülmények közt — nem volna e valódi áldás egy népkönyha felállítása?

Az eszme életrevaló, megtestesítése igen sürgősen kívánatos, de nem új.

E sorok írója 1892. decz. hó 13-án már ezeket írta e lap vezércikkében:

„Nem fáradunk el most sem annak hangoztatásában, hogy a szükkölködők enyhítésére fordított tekintélyes évi segélyt célszerűbben lehetne érvényesíteni!

Hangoztatjuk ezt különösen a jelen körülmények közt, midőn a nyáron fellépett kolera-járvány szűnő félben van, de szakértők vélekedése szerint korántsem vagyunk biztosítva arról, hogy az ismét és

talán nagyobb mértékben közénk ne csapjon.

Arra kell tehát igyekeznünk, hogy a nyomorban és szükségben sínylődők az emberbarati könyörületességből nyert segítséget kellő táplálkozásra fordítsák.

Az a mód, mely szerint mi szegényeinket segíteni szoktuk, nem elég biztosíték arra, hogy ők a szükséges táplálékban részesülhessenek.

Az volna tehát szerény indítványunk, hogy tekintetbe véve a nyert tapasztalatokat s különösen a könnyen beállható járványos időt: a városi képviselő testületből alakult, s állandóan működő szegény-ügyi bizottság vesse fel az eszmét: vajjon nem látja e czélszerűnek elérkezettnek az időt arra, hogy városunkban akár időszakai akár állandó népkonyha állíttassék?

E cikkelyben kifejtett eszme kivételre természetesen senki sem gondolt (ez sorsa a vidéki lapoknak) de alig mult néhány hónap s a jóslat teljesült. A járvány fellépett s természetesen onnan szedi áldozatait, hol a rendes és kellő táplálkozás hiányzik — a szegény nép közül.

Mily jó volt volna elkészíteni az időszakai népkonyha felállításához szükséges eszközöket!

A szegények ismert jótévkőtől általában havi pénzsegélyt nyerne. De tapasztalásból tudjuk, hogy legtöbbször okatlan módon használják fel a nekik juttatott segélyt.

Egy kis kenyér, s általában táperővel nem bíró eleség beszerzésén kívül legfőbb gondoskodásuk a gyilkoló italra terjed, sokszor azon balga felfogásból is, hogy az itallal előli az éhséget s megtakarítja az eleségre szükséges kiadást.

Igenis, így állunk mi itt a szegényekkel, kik bizony városunkban igen nagy számmal vannak.

Mikor az ország székvárosában kiütött a járvány, nagyon jól tudták, hol a fő-baj; első gondjuk volt tehát népkonyhákat felállítani!

No hát ez minden gondolkodó ember előtt indokolva van.

Amiből állítsunk mi?

Hát az vagyok mondandó, bár laikus észszel, hogy ha a kormány valóban segíteni akar rajtunk, mint a hogy erről csakugyan meggyőződünk, : úgy legbölcsebben tenné, ha az óvintézkedések közt első sorban a népkonyha felállítását nemcsak sürgetné, de anyagi segédlemmel lehetővé is tenné.

A város már is sokat áldozott. Tegyen is meg mindent, a mit a tudomány a baj elhárítására javasol, de bizony azt hiszem legerősebb gátat vetne a járvány elé akkor, ha a szegény népet kellő táplálék-kalláthatná ellegalább e kritikus időben — akár mérsékelt árért; akár — a teljesen szegényeknek — ingyen.

Bodnár Gáspár

Hazánk.

A miniszter köszönete. A vallás-és közoktatásügyi m. kir. miniszter: Deseffy Sándor esanádi püspöknek, ki a tervbe vett makói főgymnázium javára 80. 000 koronát ajánlott fel, e nemeslelkű és bőkezű áldozatkészségeért legőszintébb és legmelegebb köszönetét fejezte ki.

A Katholikus körök mindinkább szaporodnak. Ujabban Szentesen, Hódmezővásárhelyen, Végrovácson (Bács m.) Vörösmarton (pécsi egyh. m.) létesültek. Vajha minél több helyen létrejönne! —

A románok nagyszabeni értekezlete jul. 23. és 24-én ment végbe Ratiu elnökelete alatt. Az értekezlet a jelen voltak nagy száma daczára példás rendben folyt le. A két párt u. m. a nemzeti (tulzó) és Mocsanyi (mérsékelt) párt javaslata közül az előbbi jutott érvényre. A 40-es bizottság hat pontban foglalá össze a román nemzet kívánságát, melyet a gyűlés egyhangulag elfogadott. Az ötödik pont így szól:

Az értekezlet a napirendre tűzött egyházpolitikai reformokat úgy tekinti, mint egy beteges áramlat eredményét, mely nem alapul a keresztény lakosság valóságos szükségletein s a melyet semmi valóságos állam érdek nem igazol, mely ha keresztülvitetik, csak növeli az általános elégedetlenséget, megluzítja a családi élet kötelekeit, a nép vallásos érületét és az állam erkölcsi alapjait szétrombolja.

A szerb király halála. Sándor szerb király az osztrákmagyar-szerb kereskedelmi szerződés létrehozása körül kifejtett sikeres működésükért Lukács Béla magyar és Baquehem márkai osztrák kereskedelmi miniszternek a Takova-rend nagykeresztjét, Andreanszky, Liphay és Mihalovicz magyar miniszteri tanácsosoknak pedig a II. osztályu Takova-rendet adományozta.

Szabadkán az arató munkások beszüntették a munkát, mert részilletékek a rosz termés következtében nagyon csekély lett s mert e helyett készpénzt követeltek fizetésül.

A polgári házasságról szóló törvényjavaslatot a magyar kormány Fejérváry báró honvédelmi miniszterrel küldte el Ischlbe Ó felségéhez. Világos, hogy a buzgó liberális kormány, föztjének élvezhetőségében nem igen bizván, azért annak feltálasására a jelenleg gratissima persona hírében álló Fejérváry bárót szemelte ki. Hátha megnyerheti a királyt?! — Nekünk erős a hitünk, hogy a szabadkőmives álliberalismus eme életre nem való, czélra nem vezető, nemzetrontó fufangja: a polgári házasság soha meg nem valósul honunkban, hol az senki-nek sem kell, hol a nép, mint egy ember tiltakozik meggyőződésének összes erejével ellene.

A függetlenségi egyezkedésekről jelentjük a következőket: Helffy szerint Ugronék visszatérését a pártkörbe, amennyire örülne rajta, annyira nem hiszi, mert Ugronék közjogi kérdésekben térnek el az anyapárttól, e kérdésekben pedig nincs alku. — A mi Eötvösöket illeti, mivel ezekkel sem a közjogi alapra, sem az egyházpolitikai kér-

désekre nézve elvi eltérések nem forognak fenn, mint azt az egyezkedő bizottság megállapította, a személyes differenciáik pedig így úgy elintéződnek: alig képzelhető el, hogy az egyesülés meg ne történjék. Annyi bizonyos, hogy Eötvösök engednek s már fujják a visszavonulót. — Eötvösnek legutóbbi radikális taktikázása nem sikerült.

Külföld.

Bauer báró temetése. Jul. hó 25-én kísérték örök nyugalomra az elhunyt hadügyminisztert. Nagy katonai pompát fejtettek ki és a végső tisztesség megadása oly impozáns volt, a milyenben nemkatonaminiszter sohasem részesült.

A koporsót a hadügyminisztérium épületétől az Augarten hidig követték a király, Károly Lajos, Ottó, Frigyes, Jenő, Vilmos, Rainer főherczegek, a württembergi herczeg, Kálnoky gróf és Kállay közös miniszterek, az osztrák miniszterium, élén Taaffe gróf miniszterelnökkel, továbbá Wekerle miniszterelnök, Fejérváry báró honvédelmi miniszter, az orosz, francia, spanyol és az olasz nagykövetek, az egész tábornoki kar, a hadtestparancsnokok, e 84-ik gyalogezred küldöttsége, Kielmanseg gróf helytartó, Prix polgármester és az elhunyt hozzátartozói. A holttestet Belopotoczky tábori püspök szentelte be. A bécsi helyőrség sorfalat képezett, mely mögött beláthatatlan néptömeg állt. Midőn a menet az Augarten hidhoz ért, megadták a szokásos diszlövéseket. Az északi pályaudvarnál pedig a tűzörség adta meg a szokásos diszlövéseket. Az északi pályaudvarnál pedig a tűzörség adta meg a diszlövéseket. Este 7 óra 20 perczkor az északi vasuton Lembergbe szállították a holttestet, melyet az elhunyt miniszter neje, ennek fivére és Hauenschila Nyiry őrnagy szárnysegéd kísérték el. Lembergben nagy katonai pompával s a lakosság tömeges részvétele mellett temették el. A koporsót a családtagokon kivüla helytartó, az országos bizottságok és a polgári és katonai hatóságok képviselői követték. A csapatokat Fischer altábornagy vezényelte, Lipót Szalvátor főherczeg a gyászünnepeyen a 24. gyalogezred egyik zászló aljának élén vett részt. Midőn a gyászmenet a lizsakovai temetőbe ért, a gyalogság megadta a disz-sortüzet, a koporsónak a sirboltba való leboocsajtáskor pedig a tűzörség adott sortüzet. A főherczeg és a helytartó Bauer bárónőnek személyesen fejezte ki részvétét.

Belgium a párbaj ellen. A belga szenátus most fogadott el egy törvényjavaslatot, a melyhez foghatót párbajvétségek büntetésére még nem hoztak. A javaslat arra a párbajozóra, aki ellenfelét megölte, halálbüntetést mér, még abban az esetben is, ha a gyilkos szándékot megállapítani nem lehet. Az ilyen párbaj segédei tiz-husz évi fogságot kapnak s tanunak tekintti a törvény még az orvost is. A katonatiszt, ha párbajt viv, rangját veszti és aztán a polgári törvénytörvény elé állíttatik. Ugyanigy bűnhődik föllebvalója is, ha tudtával történt a párbaj, s merőben szerencsétlen véletlennek tulajdonítható az ellenfél halála.

A home-rule. Az angol alsó ház július hó 29-én éjjeli 1 órakor befejezte a

home-rule bill részletes tárgyalását teljesen. Tehát az ir nép évszázados nyílt sebeire a józan angol közvélemény és derék kormánya gyógyírt akar csepegtetni! Felébredt a protestans Albion mélyen alvó lelkiismerete s bűneit a hősiés katolikus ir nemzet ellen jóvá akarja tenni. Az igazságot szolgáltatni kívánó bill a nagy Gladstoneval alighanem mégis megbukik, az önző angol aristokratia daczos ellenállásán. A lordok háza több mint valószínű, hogy elveti az alsó házban győzött home-rule billt. Az utolsó ülésben az ellenzék gyakorlott és hamisítatlan angol boxolással iparkodott kapacitálni a bill hiveit.

A sziámi kérdésben, mely nem más, minthogy Franciaország Sziám egy részét a Mekong folyóig elfoglalni akarja, mint a birtokában levő Anam kiegészítő területét, a mi ellen Sziám opponál, — mint értesülünk, jobb fordulat állott be, ugyanis a bangkoki sziámi kormány hajlandó Franciaország követeléseit teljesíteni. Különben a francia hajók Sziámot már ostromzár alá vették.

Oroszország és Németország között a vámháboru lángjai már felcsaptak. Németország a jelentékenyebb orosz kiviteli cikkek fogja vámpótlékkal terhelni, Oroszország pedig a német árukra a maximális árulást alkalmazza. Ujabban azt jelentik Kölnből, hogy a német kormány értesítette a pétervári kabinetet, hogy Németország hajlandó volna elfogadni ezt az ajánlatot, mely a kereskedelmi szerződés tárgyában szakértők értekezletét javasolja. Ez az értekezlet a terv szerint jövő október elsején ülne össze. A vámháboru teljes energiával való folytatása reánk szerfelett hasznos lenne, mert Oroszország, különösen Németország, hol az idén gabonanemű termés volt, tőlünk lennének kénytelenek szükségleteiket beszerezni.

Ausztriában a birodalmi tanács feloszlata legközelebb várható. Taafe meg van győződve, hogy az új választásokban a szabadelvű párt óriási veszteségeket szenvedni s helyébe mint legerősebb párt az egységes konzervatív párt fog lépni, melynek feladata, hogy gazdasági tekintetben a középosztály érdekében küzdjön.

Porosz- és Orosz-Lengyelországban a fekete himlő járványszerűleg fellépett.

Bulgáriában az ellenzék a választásokban nem vesz részt, de elhatározta, hogy lapjaiban Szambulov ellen a harcot a végletekig folytatja.

Belgrádban a szkupesinához legközelebb betérjesztik a Natália száműzetését visszavonó határozatot.

Belgium, mint halljuk, szintén felmondja a pénzkonvenziót, mert szintén át akar térni az arany valutához, e végből 1000 millió frank kölcsönt vesz fel. Amerika meg Angliában vásárol aranyat és exportálja Európából. Tekintve e körülményeket, arany valutánk keresztülvitele elébe minden valószínűség szerint új akadályok gördülnek, mert Wekerle p. ü. miniszter nem lesz képes egyhamar beszerezni a még hiányzó arany mennyiséget.

A centumpárt vezetősége a béke kedvéért azt határozta, hogy Fusangel, Aren-

berg hg. és Lendér kanonokot beveszi a párt kötelékébe annak daczára, hogy a párt határozata ellenére a katonai törvényjavaslat elfogadása mellett szavaztak. A párt ebbeli határozata nagy örömet kelt a centumpárt köreiben, mert ezáltal valamennyi centumpárti érületű képviselő ismét benn van a centumpártban.

Az erkölcsös nevelés szükségességének hivatalos elismerése. Tarnopolban a galíciai tanító-egyesület gyűlésén Czartoryski György herceg megnyitó beszédében a következőket mondotta: A tudományos oktatásnak igen nagy bece van és sokat jelent, de fontosabb a jellem képezése. A tudományos nevelésnél még fontosabb az, hogy a népet úgy neveljék, hogy Isten, a haza és embertársaik iránti kötelességüktől át legyenek hatva. Ebben a felfogásban első sorban a tanítónak kell élnie. Ha sikerülne az egyesületnek a népet kitartó, lelkes, józan munkásokká és polgárokká nevelni, akkor a jobb államépület fölépítéséhez egy újabb követ szolgáltatna. A tárgyalások folyamán a nagyon elhanyagolt házinevelés fontosságára hívták föl a figyelmet, nemkülönben a sajtónak arra a kárhuzatos magatartására, hogy szenzációhajhás szóból közzölt botránytörténeteivel milyen nagy ártalmára van az ifjuság lelkének.

Vidék.

Nagy-Bánya. A helybeli kaszinó-egylet ujonan felépített nyári helyiségének megnyitását mult hó 27-én fényesen sikerült esztélylét tartották meg.

— Az aratásnak egész héten kedvezett az időjárás. A gazdák csaknem egy időben kezdték meg az aratást, ez okból a munkások feltűnő drágán (1 f 10 kr.) dolgoztak.

— **Ungvár.** A kath. legényegylet ifjusága aug. hó 20-án a „Széchenyi liget”-ben több érdekes látványossággal és táncszal egybekötött népünnepélyt rendez.

— **A csapi körörvostól** jul. hó 28-án távirati értesítést kapott az alispán arról, hogy ott két koleragyanus betegesedési eset fordult elő. A főorvos véleménye szerint az egyik betegség nem kolera, hanem erjedő heveny-bélhurut, melyben az ember harmadnapra bele is halt. A másik koleragyanus beteg asszony pedig a kolera hírére megszökött és elő sem került a mai napig.

— **Mátészalka.** E választó kerület függetlenségi és 48-as pártja a m.-szalkai tűzvész alkalmával elégett diszlobogója helyett közadakozás útján, új lobogót szándékozik készíttetni. — Szalkai Gyula kezdeményezésére itt egy gőzfürdő részvénytársulat létrehozásán fáradoznak. A társulat 150 db. 50 frtos részvényvel kíván megalakulni.

Nagy-Károly. A vetések állása nem kielégítő. A repézét már learatták, az eredmény úgy minőségre, mint mennyiségre kedvezőtlen. A tengeri közepesen áll. Gyümölcsfélékből leginkább körte, alma, szilva termett, az eredmény középszerű. A szőlő többnyire gyenge, de a hol a peronosporától megvédelmezték, szép.

— **A járványbizottság** rendelete folytán a mult hó végére tervezett ovoda, iparos ifjak mulatságai bizonytalan időre elhalasztattak.

— **Bikszádon** a szineloadással egybekötött Anna-bál vig kedélylét folyt le. Nagy-Bányáról és Szinyér-Váralyáról számosan vettek részt benne.

Munkács. Nedeczey János országgyűlési derék képviselőnk Schönborn Ervin gróf, a munkácsi és szentmiklósi uradalmak ura jogtanácsosául hívta meg, mely kitüntető meghívást Nedeczey úgy képviselői mint egyéb eddig viselt állásai fentartása mellett elfogadván, új hatáskörében működését már legközelebb megkezdi. Nedeczey méltó tanácsossa lesz a grófnak, mert ez az állás ő benne oly egyénre van bízva, ki városunk és vidékének érdekeit szíven viseli s ezeket a gróf és uradalmi érdekeivel mindenkor tudni fogja kellően összeegyeztetni.

— **Avassfaluban** nagy mértékben uralkodik — a z e g é s z s é g. Soha ily kedvező egészségi viszonyok nem voltak mint éppen most, midőn majdnem minden oldalról fel-fel úti a fejét egy-egy gyanus esetről szóló hír. Tavasz óta, úgy szólván, nem is volt a községben halott, akkor is az öreg kurátor szőlített ki az élők sorából. Más években ilyenkor az érelen gyümölcs mértéktelen élvezete egy pár gyermeket mindig elszokott küldeni a más világba, de ez idén még annak sem volt hatása; az igaz, hogy gyümölcs sincs annyi mint a mult évben volt.

— **Erdőd** község is megtette a kolerás világban szokásos intézkedéseket. A többek között az erdődi hegyen a kolera kórház öreg szomszédait Smilanszki János szűcs mestert és nejét betegápolókul 12 frt. havi fizetés mellett azon kikötéssel fogadta fel, hogy a fizetés az első koleragyanus beteg kórházba szállításától folyosittatik. A kilátásba helyezett 12 frt. nagy örömet szerzett az alkoholista öregeknek; de a Condiselő úgy akarta, hogy senki se kapjon Erdődön (legalább ez ideig) koleragyanus beteg ápolásért fizetést, mert az alku utáni 3-ik nap Jul. hó 22-én a két címzetes betegápoló kolera és alkohol-gőz tünetek között jobblétre szenderült. Ez időtől Erdőd a kolerás községek legrosszabb hírében áll; pedig azóta nemesak hogy semminemű haláleset de semminemű megbetegedési eset sem fordult elő úgy anynyira, hogy öreg emberek állítása szerint soha jobb egészségi viszonyok nem voltak Erdődön, mint a jelenlegi. Az orvos és gyógyszerész, ha pénzüik van, akár Chicagoba is elmehetnek az erdődi nagy dolguk felől. Az öreg Varga pedig, az előbbi szerződés szerint felfogadott új betegápoló, ha arra vár, míg fizetést kap, biztosan éhhalállal megy Smilanszki után. Hátha még tekintetbe vesszük, hogy 15 vitéz katona őrsi határunkat, úgy minden embernek, ki a kolerától fél, bátran ajánlható, hogy Erdődre jöjjön lakni. Nemes Gusztáv, tanító.

Helyi hírek.

— **Tisztelettel kérjük lapunk azon vidéki megrendelőit, kik még a mult évről hátralékban maradtak, sziveskedjenek azt beküldeni. Együttal kérjük t. elvbarátainkat lapunknak minél szélesebb körben való terjesztésére. — Az előfizetési feltételek lapunk homlokán olvashatók.**

A „Heti Szemle” kiadóhivatala.

— **Legfelsőbb kegyadomány.** A király ő felsége Ujkemence község tűzkárosult lakói fölségezésére száz frtot méltóztatott a saját pénztárából a legkegyelmesebben adományozni.

— **A városi képviselő testület** julius hó 27-én d. u. 3 órakor rendkívüli gyűlést tartott. 1. A közvágóhid építésének kérdését illetőleg az építkezés vállalatra adása iránt a beterjesztett terv- és költségvetéshez képest akkor történik intézkedés, ha a tervek a miniszteriumtól jóváhagyva leérkeznek.

A költségelirányzat 29,556 frt 60 krról szól, melynek fedezésére 42,000 frtos kölesön engedélyezése iránt a belügyminiszteriumhoz felterjesztés tétel. 2. A gazdasági tanácsos jelentése szerint a járvány elleni védekezésre 2000 frt teljesen felhasználtott, sőt csaknem annyi összeg még ezen felül kiegyenlítésre vár. A közgyűlés felhatalmazta a tanácsot, hogy a járványbizottság által tett intézkedéseket fogantossítsa s korlátlanul intézkedjék a költségek utalása iránt. 3. A ménlőtelep feltöltési ügyére nézve a közgyűlés a kiküldött mérnök és két bizottsági tag javaslatából a zsadányi ut szélén levő földterületet fogadta el, mely a ménlőteleptől mintegy 1000 méter távolságra esik.

— **Lojoi szent Ignác napját**, mint szerzet alapítójok emlékűnnepét, évről-évre hagyományos kegyelettel ünneplik meg a jezsuiták. Az idei ünnepség sem maradt fényre és bensőségre nézve a múlt éviéknél mögött. Az ünnepes nagymisét Jandrisics János apát plebános végezte a Kálvárián nagy segédlettel. A kóruson Méder Mihály vezetése alatt a Mária-társulat énekelt kiváló erők közreműködése mellett nagy precizitással. Délben a helybeli rk. papság és városi előjáróság előkelői a jezsuita atyák vendégszerető asztala köré gyűltek barátságos lakomára. A jókedv által fűszerezett ebédén Kiss Gedeon főkapitány szólalt föl először poharat emelve a házi gazdákért, mint akik a nevelés fáradaalmas munkáját a vallásérzület és a haza szolgálatában oly nagy buzgósággal végezik. P. Tamás János jezusársasági atya válasza a valódi lelkesedéssel mondott toaszt, azokért üritvén poharát, kik mint kedves vendégeik is, őket működésükben jóakaratu támogatásukban részesítik. Még több lelkesült és kedélyes hangulatu toaszt hangzott föl a lakomázók ajkairól.

— **Bírósági kinevezések.** A király ő felsége Pap Endre járásbírói albirót, hasonmóságban a szatmárnémeti kir. járásbíró-sághoz, — helyére az erdődi járásbíró-sághoz albiróvá dr. Meszlényi Antal aradi törvénytörvénybíró aljegyzőt nevezte ki.

— **Kinevezések.** A pénzügyminiszter Molnár József helybeli kir. adóhivatali gyakornokot a tiszaroffi kir. adóhivatalhoz adótisztte, Klimkó Sándort a szatmári II. oszt. kataszteri mérnökséghez díjas gyakornokká nevezte ki.

— **Uj miniszteri biztos.** Dr. Raisz Gedeon, ki városunkban eddig mint miniszteri biztos működött, Mármarosba nyervén kiküldetést, helyére Dr. Miskolczy Imre, fővárosi rendőr orvos lett miniszteri biztosul kinevezve.

— **Kijelölés.** Városunk közgyűlésének r. kath. tagjai a legközelebb megejtendő tanító-választás alkalmából összejöttek Jandrisics János apátplebánosnál vasárnap, hogy az elemi iskola tanító-karával egyértelműleg a pályázók közül kijelöljék azokat, kiket a közgyűlésnek megválasztásra ajánlanak. A kijelölés a következőleg történt: első helyen jelöltetett Mondik Endre székelyhidi kántortanító, második helyen Kuthy János mátészalkai tanító, s a harmadik helyen Zavaczky István csekei kántortanító.

— **Eljegyzés.** Lieskey György előnyösen ismert fiatal iparos közelebb eljegyezte özv. Félegyházi Gáborné kedves és művelt leányát Emiliát.

— **Reizer János**, helybeli könyvkereskedő, a budapesti országos könyvkereskedők egyletének rendes tagjává fölvétel.

A **kath. legényegyletnek** augusztus 6-ára halasztott mulatsága tekintettel a járványos időre is elmarad, illetőleg akkorára halasztatik, mikor a közönség kedélye nyomasztó aggodalmaktól felszabadul. A megváltott jegyek e mulatságra érvényesek. Az idő jó előre jelezve lesz a hírlapokban és falragaszokon. Szatmár, 1893. aug. 1. A rendező bizottság

— **Lukács László** laeczfalusi lelkészt — mint a lapok írják — a balázsfalvi érseki

konzisztorium büntetlenek mondotta ki az egyházi szabályokba ütköző vétségekben s e határozat alapján Lukács Lászlót kiszabadulása után, visszahelyezik plebániájába.

— **Elhalasztott bál.** A szatmárnémeti és megyei ifjuság évi szokásos bálját nem augusztus 19-én, miként ez jelentve volt, hanem szeptember hó 2-án fogja tartani.

— **Állami alkalmazottak utadója.** A kereskedelemügyi miniszter értesítette a törvényhatóságokat, hogy az összes állami tisztviselők, altisztek és szolgák, fizetésük után sem törvényhatósági, sem községi adóval, sem utadóval nem terhelhetők meg.

— **Az új pénz jelzése.** A pénzügyminiszter rendelete szerint az új pénzt hivatalosan a következőleg fogják jelezni: Korona: „K.” Filler: „F.” ugyanezt a jelzést fogják használni természetesen a magán életben is.

— **Tűzoltók életbiztosítása.** Mint a „Nyitra-megyei szemle” írja, Ronchetti József, a nyitrai tűzoltó-egylet fardadhatatlan parancsnoka, egy gyakorlati eszmét vitt keresztül a tűzoltóságnál. Tíz évre biztosította a tűzoltó tisztek és legénység életét. A tisztek halála esetén a fennmaradtak 2000 koronát, a legénységéi pedig 1000 koronát kapnak. — Súlyos sérülés esetén pedig az első foku rokkantak a haláleset díját, a második fokuak annak felét, míg a III-ad fokuak annak 10—20 %-át kapják. A biztosítási összeg 50,000 korona, melyért évenként összesen 103 korona és 54 fillért fizetnek. Biztosítva van összesen 10 tiszt és 18 tűzoltó. A biztosítás eszméjét a nem egyszer nagy veszedelemben forgó tűzoltóknál nem tudjuk előggé helyeselni.

— **Hirdetmény.** Miután a f. 1893. év harmadik évnegyedébe léptünk, mindenki az 1893. évi 44. t. cz. 55. §-a értelmében felhivatik, miszerint ugy az állami, mint a községi adó és utadójának harmadik évnegyedre eső tartozását a múlt évi adókivetéshez arányitva f. évi aug. 15-ig a városi pénztárba annál is inkább fizesse be, mivel ez időn túl a f. évi adók után késedelmi kamat fog számítani és a hivatolt törvény 56. §-a szerint a végrehajtási eljárás fog alkalmaztatni. Egyuttal értesítettik a t. közönség, hogy ugy az állami, mint a községi adó hátralékokat, hegyi ut, laktanya-építési költségeket, valamint utadó, iparkamarai illeték, hadmentességi díj, jog- és bélyegilleték, ipartanodai tandíj, illeték-egyenérték, vagy bármi néven nevezendő hátralékokat, 8 nap alatt annál inkább fizesse be, mivel ez idő eltelte után a városi pénztár ezen követeléseit végrehajtás utján fogja behajtani. Szatmárnémeti, 1893. augusztus 1. Bözörményi Károly kir. tanácsos, polgármester.

— **Az idei őszi hadgyakorlatok** alatt Nagy-Bányán elhelyezendő m. kir. honvéd csapatok élelem szükségletének biztosítása iránt a m. kir. kassai III. honvéd kerületi parancsnokság által folyó évi 4408—g. o. szám alatt kiadott hirdetmények szerint folyó évi augusztus 17-én délelőtt: 10 órakor Kassán a m. kir. III. honvéd kerületi parancsnokság gazdasági osztályának. Fehér-utca 2. szám, bizottsági tárgyalás fog megtartatni. Ezen hirdetmények szerint 1893. szeptember 4-től — 1893. szeptember hó 13-áig terjedő időszakra szükségeltető kenyér, széna, szalma szállításra vonatkozó és egyes vállalkozók által benyújtandó ajánlatok mintája, továbbá a szállítási feltételek iránt tájékozásul az illető hirdetmények szolgálhatnak.

Szerkesztői üzenetek.

É-Amerika. Ithaka. Le vagyunk kötelezve mi is, olvasóink is. Nagyon tanulságosak a levelek. A chicagói kiállításról várjuk az ígéretet. Szives üdvözlöt!

T-nek. Igen. **B-nek.** Nem. **H-V-nek.** Igenis, nem is, a hogy vesszük.

K. I-nek. Efféle dologban nem szoktunk beszélni, hanem tenni, amint tetszik észre venni. —

Dobó-Ruszká. Tudomásul vettük és megjegyeztük. Az embernek minden esetre legelső érdeke a—szemefénye. Őrizni kell ezt főleg oly laptól, melytől az ember könnyen megvakul.

Ny.-nek. Hazafi Veray hozzá képest Petőffy. —

Hilaris. Szabad e reménylenünk, hogy még többször is kegyes lesz megtisztelni lapunkat érdekes, nagybecsü czikkeivel? —

H. S. „Ne menj druzám a tarlóra, gyenge vagy még a sarlóra.”

— **Csenger.** Kell fizetni.

Terményárak.

július 26.

Termény métermázsánként	Szatmáron			
	frt	kr	frt	kr
Tiszta buza	7	—	6	80
Kétszeres	6	30	6	—
Rozs	6	—	5	80
Arpa uj	5	20	5	—
Zab	5	20	5	—
Tengeri	5	10	5	—
Kása	8	80	8	60
Fehér paszuly	—	—	—	—
Tarka	—	—	—	—
Szilva	—	—	—	—
„ füstölt	—	—	—	—
Repeze	13	—	12	50
Krumpli zsákja	1	80	1	60
Szalonna	56	—	55	—

Vásárvám bérbeadás.

F.-Ardó (ugocsam.) község tulajdonát képező — évenként tartatni szokott —

hat országos vásár

vámszedési joga

1894 január 1-től

kezdődő három évre f. évi augusztus hó 3-án d. e. 9 órakor tartandó

nyilvános árverés

utján bérbe adatik.

Feltételek a község házábanál F.-Ardóban megtekinthetők.

F.-Ardó 1893. július 24.

Morvay Zoltán,

Tóth Károly

jegyző.

biró.

Tisztelettel alulirott ajánlja a nagyérdemü közönségnek becses figyelmébe a

„PÁZMÁNY-SAJTÓ“-t,

mely egészen új **gyors-sajtóval**, **amerikai géppel** és **lyukasztó géppel**, nagy választéku új **betűkkel** s minden egyéb szükségessel bőven van felszerelve s így képes a könyvnyomdák körébe tartozó bármely munkát, u. m.:

FOLYÓ IRATOK, KÖNYVEK, ROVATOS IVEK,
HIRDETMÉNYEK,

Névjegyek, Meghívók,
GYÁSZJELENTÉSEK, LOBOGÓK,

stb. nyomását **gyorsan, csinosan, pontosan** és **olcsón** végezni.

Szatmáron, 1893. augusztus hó.

A „Pázmány-sajtó“
igazgatósága.

Van szerencsém a nagyérdemü közönség tudomására hozni, hogy

folyó évi ápril 1-től

üzletemben azon czélból, hogy minden kívánalomnak megfelelni képes legyek, **férfi szabászon kívül egy első rendü**

női szabászt is szerződtettem,

a ki tekintve, hogy a fővárosban a legelső divatüzletekben hosszú időn keresztül, mint szabász működött, a női ruhák elkészítésénél a legmagasabb igényeknek megfelelni is képes leend.

Női felöltőkből ez alkalommal minta darabokat hoztam, és megrendelés esetén bármiféle állásu s a legujabb divatnak megfelelő női felsőket készíttetek.

Az idényre a legujabb tavaszi és nyári kelmék már megérkeztek.

Kérve szives megrendelésüket, magamat a mélyen tisztelt hölgy és férfi közönség becses pártfogásába ajánlva maradtam

17—

kiváló tisztelettel

Lengyel Imre.

Műhelyemben kezdő és már gyakorlott varróleányok azonnal alkalmazást nyerhetnek.

Valódi

hegyaljai

TOKAJI, SZOMORDNI,
és másféle

aszu-borok

üvegenként, vagy lite-
renként kimérve, nálam
kaphatók.

Weisz T.

Bátóri-utca 6. szám.

A közeledő iskolaidény alkalmából van szerencsém széles iskolai körben elterjedt és általánosan ismert saját

ISKOLAKÖNYV

KIADVÁNYAIMAT

bevezetés czéljából a t. tanító urak jóakaratu figyelmébe ajánlani, — u. m.:

Kótai, természetrajz	—30
„ Szatmármegye földrajza	—30
„ alkalmi imák	—06
Soltész, confirmatio	—10
Egy tanítónő, magyar nyelvtan	—10
Erdélyi, Szatmár megye földrajza	—30
Bodnár G., kis miniszter	—04

melyekből mutatványpéldányt kívánatra készséggel küldök. — Ez alkalommal szives tudomásukra adom, hogy az összes hazai iskolákban használt

tankönyvek

valamint mindennemü iskolai **felszerelések** és **eszközök** dusan felszerelt raktáromban **jutányos áron** megszerezhetők.

Végül még a most 2 kötetben megjelent

„ATHENAEUM KÉZI LEXICON“-át

bekötve 16 frtért, 1 frtos havi részletfizetésre ajánlom, melyre nézve szives megrendelését várva, maradtam

Szatmár, 1893. július hó.

5—

kiváló tisztelettel

LÖVY MIKSA

könyv- és papirkereskedése.